

**Рівненський державний
гуманітарний університет**

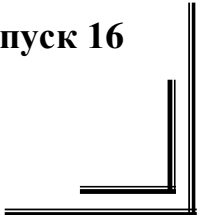

**Актуальні питання
психологічної науки**

**Альманах студентського наукового
товариства**

Випуск 16

Рівне - 2022

ББК 88

А 43

УДК 159.9

Актуальні питання психологічної науки: Альманах студентського наукового товариства. Рівне: РДГУ, 2022. Вип. 16. 120 с.

Головний редактор:

Ямницький В.М. – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології та психотерапії РДГУ.

Редакційна колегія:

Воробйов А.М. – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Главінська О.Д. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Павелків В.Р. – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри загальної психології та психодіагностики, декан психолого-природничого факультету РДГУ;

Павелків Р.В. – доктор психологічних наук, професор, академік АВШ, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології, директор Інституту психології та педагогіки РДГУ, перший проректор РДГУ;

Романюк В.Л. – кандидат біологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Ставицька О.Г. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ.

Друкується за рішенням вченої ради РДГУ (протокол № 5 від 26 травня 2022 р.)

За достовірність фактів, дат, назв тощо відповідальність несуть автори матеріалів.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2022

ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ВИМУШЕНИХ ТРУДОВИХ МІГРАНТІВ

Сова Ярослава, здобувач ОС «магістр», 1 курс, РДГУ

Керівник: Безлюдна В.І., кандидат педагогічних наук, професор

Міграція стала невід'ємною частиною існування людства сучасної епохи. Минули часи, коли вважалося, що людина здатна все життя прожити в одній країні, культурі, релігії, традиціях, та все частіше є схильною залишати власну домівку у пошуках кращих умов для життя.

Сьогодні війна диктує нові руйнівні умови та стає причиною масштабної міграції, що руйнує традиційні кордони між культурами, етнічними групами, мовами.

3,6 млн людей виїхали з України з 24 лютого по 24 березня. Ще близько 6,5 млн. переїхали в межах країни. Майже половині (44%) жителів України довелося тимчасово розлучитися зі своєю сім'єю під час війни.

Мета публікації полягає у висвітленні теоретичного узагальнення основних соціально-психологічних понять, які характеризують ситуацію зовнішньої трудової міграції в сучасній Україні та психологічних проблем з якими стикаються вимушені трудові мігранти.

У визначенні поняття «міграція» фіксується необхідність зміни людиною місця проживання. С. Бондирева визначає міграцію як полімотивоване суспільне явище, викликане прагненням до задоволення потреб; воно є можливим завдяки мобільності людини та реалізується як у фізичному, так і у віртуальному просторі.[1]

Міграція значно впливає на особистість людини. В зв'язку з цим є таке поняття, як «синдром мігранта», що характеризується наявністю депресивних станів, які можуть призвести навіть до самогубства, частих приступів плачу, особливо під час спогаду про рідну домівку та дітей [1, с. 143].

Досить серйозні негативні наслідки міграції, виникають через порушення прав мігрантів, дискримінаційні умови праці та її оплати, психологічну і соціально-психологічну адаптацію людини в інкультуральному середовищі.

Міграція, як зазначалося, зазвичай є полімотивованою. Головне — це незадоволеність індивіда місцем свого проживання, яка може мати об'єктивні або суб'єктивні причини. Ця незадоволеність супроводжується психічним напруженням і переростає в різке заперечення можливості продовження свого перебування на місці проживання. [1].

Проте міграція має не лише негативні наслідки. Так, Зофія Кавчинська-Бутрим виділяє такі користи міграції: фінансові; зростання

кваліфікацій та професійного досвіду; пізнання, вивчення мови, контакт з іншою культурою, що трактується як вагомий спосіб збільшення своїх професійних можливостей; отримання фінансів на освіту дітей; покращення якості життя, підвищення рівня споживання до стандартів суспільного середовища, в якому знаходяться, або хотіли би перебувати мігранти; отримання/збільшення соціальної безпеки, охорони власного життя та сім'ї (сплата боргів, кредитів, гроші на медичні послуги тощо); отримання вищого матеріального становища може впливати на корисне переміщення позицій в структурі місцевого суспільства (в ієрархії визнання і влади); отримання успіху, почуття задоволення, віри у власні сили стимулює подальшу активність і розвиток [2, с. 104]. Окрім зазначених стресогенних факторів впливає також зміна суспільної позиції мігранта, а саме: суспільна позиція мігранта в приймаючій країні, як правило, є нижчою ніж на батьківщині, окрім того, мігрант стикається з відчуженістю та маргіналізацією, що проявляється через обмеження реалізації суспільних ролей (наприклад, батька, матері) та обмеження участі в основних інституціях суспільного життя (охорона здоров'я, соціальні виплати, освіта, неможливість брати участь у виборах тощо) [4, с. 125].

Усі вищезазначені фактори здатні спричинити значний стрес, який може призвести не лише до погіршення самопочуття чи здоров'я, а й до зміни в системі цінностей, спричинити глибоку кризу. Так, за даними досліджень, система цінностей мігрантів кардинально змінюється під впливом тривалого перебування за кордоном. Впродовж еміграції і після повернення додому значно втратили для респондентів значущість такі цінності, як добрі стосунки з родиною, сімейний добробут, здоров'я. Під час еміграції так само значно втрачають значення такі цінності, як безтурботне життя, особиста свобода, що автори пов'язують із важкими умовами праці, та людська пошана як наслідок відчуття самотності, відчуженості [4, с. 136].

Заслужують також уваги емоційні переживання трудових мігрантів, найбільш поширеними серед яких є ностальгічний смуток за домом, почуття самотності, ізолюваності, втрата почуття самоповаги як наслідок постійної зміни праці і необхідності виконувати важку роботу, тривожність, спричинена нелегальним становищем у країні, почуття вини стосовно залишених удома членів сім'ї. Це може призвести до депресії, алкогольної залежності та інших психічних розладів. Окрім того, як вже зазначалося, особистість мігранта за час перебування за кордоном теж зазнає значних змін. Як наслідок, колишній мігрант почуває себе самотнім, безпорадним, розчарованим, він відчуває себе ізолюваним у рідному для нього суспільстві. Мігрант зазнає значних психологічних ризиків, серед яких: зміна системи цінностей, зокрема знецінення сімейних стосунків та

особистої свободи; негативні емоційні переживання, що можуть призвести до психічних розладів; погіршення самопочуття та здоров'я.

Проте, окрім ризиків для самого мігранта, є значні ризики для його сім'ї, адже сім'я, як було гадано вище, фактично функціонує як неповна, збільшується ризик її розпаду.

Емпіричні дослідження свідчать, що вимушеним мігрантам властивий високий рівень фрустрації як базових потреб і потреб вищого рівня і навіть високий рівень розбіжності між очікуваннями та реальною ситуацією.

У вимушених мігрантів спостерігаються різні порушення емоційної сфери: байдужість, пригнічення, втрата інтересу до життя, загальмованість переходить в апатію і депресію, дратівливість, агресивність, неконтрольовані спалахи гніву[3]. Посилюється тривожність, підвищується збуджуваність, виникають різкі перепади настрою, фобічні реакції. У більшості зустрічаються серйозні розлади сну: безсоння, нічні жахи.

Афективні і мотиваційні проблеми вимушених мігрантів супроводжуються порушеннями у когнітивній сфері: відзначаються випадки розладів всіх основних пізнавальних процесів — порушення пам'яті (амнезії — втрати пам'яті; конфабуляції; труднощі запам'ятовування), неухважність, порушення сприйняття (наприклад, часу), розлади мислення (мимовільні ухиляння від основної теми розмови). [3].

Аналіз психологічних труднощів і психічних розладів у вимушених мігрантів показує на комплексний характер, охоплюючи всі основні сфери особистості: емоційну, когнітивну, поведінкову, комунікативну. Порушення у різних сферах психічного здоров'я мігрантів, накладаючись одне на інше, можуть призвести до глобальних проблем особистості. Найважливіша з них — криза ідентичності.

Аналіз результатів та ефективності акультурації дозволив зробити висновки про наявність прямого позитивного взаємозв'язку між успішністю адаптації мігранта в іноетнічному середовищі та показниками його психічного здоров'я — якщо стрес акультурації виявився занадто важким, психологічне здоров'я погіршується, спостерігається розгубленість, депресія, висока тривожність, апатія тощо. Проте, у даному питанні питанні немає абсолютної однозначності, є наявними суперечливі емпіричні дані.

Наявність вищезазначених фактів підштовхує до більш детального вивчення впливу міграції та, відповідно, адаптації мігрантів на новому місці а також показників психологічного благополуччя.

Список використаних джерел:

1. Бондирева С.К. Миграция (сущность и явление). Москва: Издво Моск. психологосоциального инта; Воронеж: МОДЭК, 2007. С. 3.

2. Кавчинська-Бутрим Зофя. Користі та втрати учасників міграції – результати власних досліджень. *Міграція – виклик XXI століття*; за ред. Мацяя Ст. Земби. Люблін: Видавництво Люблінського католицького університету, 2008. – С. 143–151.
3. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія: підручник. Київ: Либідь, 200
4. Рожновські Богдан. Стрес, обумовлений еміграцією, і його наслідки для системи цінностей емігрантів *Міграція – виклик XXI століття*; за ред. Мацяя Ст. Земби. Люблін: Видавництво Люблінського католицького університету, 2008. – С. 119–142.

ПСИХОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ ФЕНОМЕНУ АКАДЕМІЧНОЇ ПРОКРАСТИНАЦІЇ У СТУДЕНТСЬКОМУ ВІЩІ

Хома Олена, здобувач ОС «бакалавр», 4 курс, РДГУ

Керівник: Ставицька О.Г., кандидат психологічних наук, доцент

У XXI столітті студент під час навчання у вищій школі повинен бути зданим компетентісно розв'язувати складні задачі практичного спрямування, отримуючи відповідні результати за короткі терміни. З кожним навчальним роком об'єм вимог збільшується, тоді як терміни виконання щодо здійснення пошуково-дослідницької діяльності регламентовано стають помітно меншими. Саме так набуває місце існування поняття «синдрому академічної прокрастинації» в студентському середовищі, коли відсутність оволодіння зазначених навчальних вимог призводить до «страждання» мотиваційної, емоційно-вольової сфери, при якій відбувається зниження показників успішності студента. Усе це зумовлює актуальність дослідження ролі прокрастинації у студентів під час навчання у закладах вищої освіти.

Мета повідомлення полягає у визначенні сутності феномену академічної прокрастинації як психологічного явища та способів його подолання.

«Відкладати на завтра» – масштабна проблема сьогодення серед студентської молоді, що має великі наслідки. Цей стан у науковому просторі має визначення як «прокрастинація».

Над дослідженнями причин і природи феномена прокрастинації засередили свою роботу зарубіжні психологи. Зокрема Н. Мілграм, П. Людвіг, Паладіно Люсі Джо, П. Стіл, Дж. Феррарі та Н.Фьоре. Але не варто ігнорувати дослідження цього феномена нашими українськими фахівцями.

Зміст

Вступ	3
Артемова О. Психосоціальна допомога в умовах кризи	4
Бабак К. Роль прив'язаності у сприйманні романтичних взаємин чоловіками та жінками.....	6
Главінська О. Особливості психологічного супроводу призovníків строкової служби.....	8
Романюк В. Механізм боротьби або втечі як модель поведінки: психофізіологічні та клінічні аспекти.....	9
Рудюк О. Ціннісні пріоритети суб'єктів освітнього процесу у вищій школі.....	13
Савуляк В., Камінський А., Чичук Ю. Використання групового фокусованого інтерв'ю при підготовці соціальних проєктів для внутрішньо переміщених осіб.....	16
Савуляк В., Курята Н., Бабак А. Порівняльний аналіз ефективності кількісних і якісних методів соціально-психологічних досліджень	20
Андрійчук М. Особистісно-професійне самовизначення у ранній юності	25
Апостол М. Основні напрямки вивчення самореалізації особистості у психологічній науці.....	27
Бабак А. Психологічні чинники виникнення інтернет-адикції в підлітковому віці	30
Байдак В. Волонтерська діяльність студентської молоді	33
Балаушко О. Психологічні особливості виникнення шкільної дезаптації у дітей молодшого шкільного віку.....	34
Вінярська М. Особистісне самовизначення студентів у освітньому процесі.....	36
Воробей О. Психологічні особливості дітей підліткового віку та їх урахування в педагогічному процесі	39
Гамчук М. Психокорекційна робота з батьками, які виховують дітей з особливими потребами.....	42
Грицюк К. Психологічні особливості подолання тривожності студентів-психологів в умовах війни	43
Гурінчук Д. Професійне самовизначення: теоретичний аналіз.....	46
Гуцало Д. Психологічні особливості соціально-психологічної адаптації вимушено переселених осіб	48
Дереженко С. Психокорекція соціально-психологічного клімату в групі підлітків.....	51
Зайчук О. Військові дії як чинник міжособистісного конфлікту в	

підлітковому віці	53
Касянчик Л. Емпіричне дослідження психологічних чинників девіантної поведінки дітей підліткового віку	56
Кобець Д. Проблема креативності в психологічній науці	58
Козенюк М. Співвідношення емоційного інтелекту та комунікативної компетентності студентської молоді	60
Козенюк М. Теоретичний аналіз проблеми комунікативної компетентності студентської молоді	64
Конончук А. Психологічні особливості розвитку юнацького віку	66
Крук Я. Психологічні чинники підвищеної агресивності у дітей молодшого шкільного віку	69
Куришко А. Психологічні чинники подолання інтернет-залежності у підлітків	71
Курята Н. Дослідження життєстійкості як умови професійного зростання студента психолога	73
Левандовська А. Психологічні дослідження емоційного інтелекту у сучасній науці	75
Микитюк В. Психологічні особливості прояву агресивної поведінки у підлітковому віці	78
Мельникович І. Психологічні особливості прояву тривожності у підлітковому віці	80
Мовчко О. Вплив зовнішніх та внутрішніх факторів на виникнення депресивних станів	83
Осіпчук А. Особливості формування гендерної ідентичності особистості у підлітковому віці	85
Парчук Т. Емоційний інтелект як чинник саморегуляції студентської молоді	88
Подерня Н. Психологічні чинники успішної адаптації особистості у соціальному середовищі	93
Пшенична Л. Емпатія як чинник розвитку міжособистісних відносин	95
Радчук О. Вплив емоційного інтелекту на розвиток міжособистісних стосунків сучасної молоді	98
Романюк О. Психологічні особливості впливу емпатії на розвиток комунікативної компетентності студентів	100
Сова Я. Психологічні проблеми вимушених трудових мігрантів	102
Хома О. Психологічні підходи до вивчення феномену академічної прокрастинації у студентському віці	105
Хомюк І. Психологія конфлікту у сучасній науці	108
Цицюра Д. Експериментальне дослідження проявів булінгу в освітньому середовищі	111

Цицюра О. Самоактуалізація майбутніх психологів у процесі професійної підготовки	114
Шуріна В. Психологічна корекція комунікативних навичок студентів	116
Зміст	118

Електронне видання

Актуальні питання психологічної науки.
Альманах студентського наукового товариства

Випуск 16

Наукове редагування – доц. Романюк В.Л.
Відповідальний за випуск – проф. Воробйов А.М.

Формат 60x80/16. Гарнітура Times New Roman
Умовн. друк арк. 5,9.